

Lucafăru

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

OPERA PĂCII

este indiscutabil ca unul din adevăratele esențiale ale istoriei noastre ca națiune și popor se leagă de o neînțeleasă și războiătoare opera a păcii, de acest neînțeleasă și prodigios edificiu în spirit care este modul de a vedea și construi pacea. În această accepție converg evenimentele cruciale ale existenței noastre sau materiale și spirituale, pe acest traseu se inseră faptele cele mai de seamă ale națiunii, după cum tot la o asemenea vastă și edificatoare altitudine se ridică înseși cultura, știința și arta construind în pace și vizionar punți trănice de înțelegere, legături vii de conștiință și cooperare pentru umanitate. Reies toate acestea în evidență și atunci când ne omagiem trecutul de luptă și jertfă pentru apărarea ființei neamului, când ne sărbătorim ideile și aspirațiile care au dat și dau sens acestei lupte, și atunci când ne referim la spațiul culturii și artei, la valorile ei înalt-umaniste care alcătuiesc harta de spirit a poporului. Și nu numai atât, căci în oriceare bună și cinstită evidență a lumii contemporane, aceste valori figurează și ca o certă și originală contribuție la universalitate. La această civilizație a universalului care, în spațiul său de răspândire, se cuprinde și de opera constructivă a poporului român, de afirmarea sa pe multiple planuri în contemporaneitate. Sint nenumărate recunoașteri în acest sens, nenumărate argumente și dovezi care întregesc de fapt un fir lung și călăuzitor al istoriei, al tradiției. Și nu mai puțin al unei neobosite și responsabile rațiuni prin care ideile de libertate și independență se îngemănă strins cu cele ale păcii și înțelegerii, cu principiile care trebuie să stea la baza tuturor demersurilor de azi și de mâine ale lumii, în folosul însuși al progresului și civilizației. În general, subliniați de Nicolae Ceaușescu, relațiile mondiale se caracterizează printr-o încordare deosebit de gravă, ca urmare a continuării cursei inamicităților, indeosebi a celor nucleare, a menținerii și chiar amplificării unor conflicte, prin folosirea forței și amenințarea cu forța, prin amestecul în treburile interne ale altor state. Toate acestea fac să crească și mai mult pericolul unui nou război mondial care, în condițiile actuale, s-ar transforma inevitabil într-o catastrofă nucleară ce ar duce la distrugerea a inșiși condițiilor pentru existența vieții pe planeta noastră.

Lucafăru

„Ofrandă păcii” — tablou de Adriana Păușan

Poartă de țară

S-a împlinit o jumătate de veac de când, pe malul lacului Herastrau, în vecinătatea Arcului de Triumf și în marginea marelui sat care au fost cîndva București, s-a inaugurat Muzeul Satului, așezămint de etnografie și de istorie socială unic în epocă, unic în lume. E prezentă aici, pe citeva zeci de pogone, toată țara cea veche de plugari și păstori. E prezentă, observă un distins cărturar, toată țara cea veche în mișcarea ei milenară, în tradițiile pe care le-așază tras transhumantele din Carpați la Marea cea mare — aceste măiestre punți care au dat neamului românesc unitate de teritoriu și spirit. E o idee care crește de la primul stil bătut în muntii de miazănoapte, de la prispă înaltă a casei de Oas sau de Mărmureș, pînă la acoperșii casei de cîmpie care repetă, în relieful său, amintirea muntelui de la obirșii, dînd întregului unitate de armonioasă ființă, de casă unică a unui întreg popor.

ATTITUDINI

Piesele de teatru — o știe oricine — se împart în „bune” și „proaste”. Au spus-o clasicii dramaturgiei — un L. Caragiale, mai cu seamă, și acest sat simbolic al nostru, rămîind tenaf prin anotimpuri, ani, evi și epoci, asemenea satului românesc, asemenea istoriei lui străvechi, timpul, totuși, nu stă pe loc, el se grăbește, el modifică astăzi, mai mult ca oricînd, priveliștii ce pînă ieri păreau necîntite, zidite pentru veșnic în frumusețile lor geografice, istorice și spirituale. Dar, iată, printr-un nobil act de cultură, acest sat al strămoșilor noștri, acest

INSEMNAȚI DE SCRITOR

muzeu-sanctuar al ființei noastre, acest loc în care auzi născîndu-se vespnicia, rămîne vesnic, salvat de sub ireparabila roană a timpului cu toate valorile și comoriile, cu toate limpezimile și enigmaticele, cu toate mărețele forme ale unei străvechi și originale civilizații. Gîndul lui Alexandru Odobescu s-a împlinit, cu aproape 50 de ani în urmă, prin opera tînerilor sociologi români conduși de Dimitrie Gusti, care au alesat la modul major existența stolii „sociologice” de la București prin crearea acestui nobil și unic așezămint.

Răsfotești acest muzeu ca pe o carte, o carte de preț, o carte cu file de piatră, de lemn și de lut, cu începuturi de rînd marcate prin strălucite majuscule arhitectonice, o ediție principala de istorie și de spirit, cu secrete care scopă ochiului grăbit, cu revelații de frumusețe și har ce se destăinuie doar celor împătimiti de patima vechimii, de cultul adînc al acestui neam. O carte care este, poate, cea mai de preț a ființei noastre, este certificatul ei major, este suprema-i atestare de nobiețe, la fel de impor-

Ilie Purcaru

Continuare în pag. a 2-a

Critica scrisă și orală

originalul de fals. Desigur, și în materie de critică e necesar talentul, legea nescrisă a oricărui profesionist cu statură socială, dar, paradoxal, vocația artistului (aici, spre pildă, a dramaturgului) se caracterizează printr-un grad mai mare de subiectivitate, numită cu un cuvînt fantezie; vocația criticului, aici a criticului dramatic, se întemeiază pe un grad mai mare de obiectivitate, termen care nu mai are nevoie de nici o traducere.

Prin urmare, va fi mai ușor a pune diagnosticul unei lucrări minore — ca să apellăm la un eufemism, în care lipsa notelor originale a temei, subiectului, structurii, limbajului, tipologiei personajelor se vede cu ochiul liber din orice unghi și va fi privită „opera” acestui lucrări de o complexitate mai rar înălțată sau care se refuză interpretării sprijinite pe o instrumentație ideologică și estetică rudimentară. Și totuși, trebuie să fie cineva ori ori surd la adevăr, și să nu deosebească gestul de grafomanie de cel profund creator, textul care vine de textul important. Numai acela care vine complet nepregătit, la înfîlțirea cu arta sau care se lasă manipulat de interese obscure nu distinge culorile și nuantele. Există, astfel, la unii dintre cei ce profesază critica (sau o frecventează conjunctural ori în calitate de „turisti”) un soi de atitudine neînșă de arpa obiectivității, odată ce practică, invariabil, tonul apologetic cînd subiectul (autorul) ocupă un fotoliu social care — nu e nici un secret — nu e obligatoriu să se confunde cu statutul social al artistului și să prezenteze sau absentă talentului; sau se instituie un fel de cabală rezigată de un comentator influent și pornită să spulbere orice merit al operei semnate de un autor pe care el, neînduplecat comentator, îl declară „indezirabil” — din motive de nerăsuț — de mai bine de trei decenți și pînă azi, etc., etc..

Interesant — dacă asemenea fapt poate fi trecut între faptele „inșăse” — cum aceleși persoane (investite cu blazonul celui mai ingrat dintre meseriile spiritului, de judecatori imparțiali al lucrării artistice, oriunde s-ar afla) prezintă paravanul prelușcății, unanimitate acceptate, privitoare la peștele din Soare, și critica scrisă și critica orală, cad în eroare sau ridică din umeri complice atunci cînd simpla intuiție nu e suficientă pentru a distinge

Victor Bibicioiu

Continuare în pag. a 7-a

TINĂR IN AGORA Humulești

O tatornicie la Humulești ca o lumină văzută prin vitraliul cuvîntului! Vad lumina de acolo. Ca într-o pagină a lui Călinescu o văd. Humuleștii este complotul notar dintre bucurie și tristă, dintre noroc și nenoroc, dintre autentic și neautentic, dintre destin și desuț. Humuleștii este o mai frumoasă privire spre lume. Copilăria noastră, a tuturor pare a fi, este, copilăria din fraza geniașului Creangă. Copilăria și maturitatea nu, în egală măsură, nevoie de această opera, de această mare și „naivităților”. Univers al copilăriei, univers al Vieții! Despre inamputnă copilărie, va mai scrie niciodată alt de frumos. Aceasta scriere este însăși limba română în dialog cu eternitatea. Dincolo de originalitate, care este în atitca cazuri înecată de originalitate, este prezenta incontestabilă. Originalitatea e este organizarea eternă a originalității românești, de-a lungul căruia în timpuri, Creangă este unul venind în lume, prin arta și arta, în care, Marin Preda, precum și de marii pictori și muzicieri români. Acestea sînt oglinzile sentimentului românesc, forța de gravitație a firii noastre. Ani de viață, ani compacti ai tineretii mele în care am scris și m-am dus tot mai aproape de întrebări, m-am fixat definitiv în multe dintre ele, pentru a-mi împlini rezoluțiile. Ani în care l-am căutat pe Creangă în cronicile străvechi ale neamului, ale istoriei culturale, pe căminul „deșteptării”, prin arta și arta, împingîndu-l pe toare ale mersului cuvîntului într-o omenii sau spre oameni.

L-am regăsit pe Creangă în perfectiunea artistică a clasicismului, a aceluși clasicism ca punct de referință al modernismului de cea mai bună calitate. L-am regăsit în marile sensuri, sens al culturii românești, în marile sau angrenajii, în forța ideii.

De atitca ori l-am regăsit discutînd cu Eminescu, marele și nefețelul său prieten! La Humulești am văzut peste poartă de lemn o nișoară de flori și de trunze, care nu putea să însemne în ceva decît un semn al trecerii noastre. Cîț de frumoasă este Valea Ozanei văzută spre munte, de pe lungul pod de piatră de la intrarea în Tirku Neam! N-am să pot scrie, n-am să pot fi eu însuși în fața sticlei înșăpălate fără a vedea din cînd în cînd Humuleștii, fără a reciti integral pe Creangă, fără, la scrijele despre marele scriitor Ion Creangă.

Vad soarele lesind de după nori, sau poate de după crengile alt de bozate, ziua cu muntii și depărtările inșăpălate, cu drumuri unduind în transparentă în care se zidește cîmpă, de cîmpă o amintire. Om al muntelui și al sesului în egală măsură, el e pus pe haz, e muceal, e voia bună a muntelui care te privește tînt în ochi. Duminică în sat e horă sau nîntă vrăjită de dans. Copilii merg la școli cu dorința de-a înșăpăta multă carte, de-a se înșăpăta cu mult peste medie. Niciă Apetrel și-a pus amprenta asupra vieții lor cum nu se poate mai mult și mai bine. Un somn eminescian mi l-as dori pe malul Ozanei, cea împede ca lacrima norilor din copilărie, ca un fel de întrebare fără răspuns stăpînită de Valul-abis, vizibil și poate visat.

În grădina casei muzeu am văzut un tîntă artist, om de vîrstă mea, își întindea frîmțit sevăletul său încă puțin folosit. Era fratele unui vechi și pretuit prieten al meu pe care nu l-am văzut de mult, tare de mult.

Ioan Vieru

PATRIE

Cîntă pămîntul cu noi după milenii de victorie
De riuri în-cu plînsul de munți
Stie-mă codrul, în zarea lui mă pierde
De-cum rîrșul crengii-i cutremurare verde
De-atitca veacuri floarea finețorii
Pînă pe vremea coasei numai de vînt lăsată
Cetate la vedere în piscul frînt al stîncii
O piine să ne-ajungă de-o-impărțim ca frații
Vorbește oala încă sub hotiile albastre
Pe-o lacrimă de singe pe inimic
Și unde colbul stîinii nu-ntraurește noastre
Eu — lut ars cădelnițind iubire golul

Ioan Alexandru

Orizonturi noi

Am acceptat să vorbesc despre mine după lungii indolei și am considerat în cele din urmă că refuzul nu ar constitui decît o lasitate a mea față de mine, sau poate, mai corect, o absentă a lucidității.

Apărut în 1983, la Editura „Albatros”, după „Lecturi moderne” și monografia „D. R. Popescu”, primul volum din „Civilizația romanului” s-a cristalizat treptat ca o reacție personală la vizorul ingust al culturii europene față de epoca de roman, considerat invenție europeană. Ideea ce mi s-a precizat din parcurerea literaturii lumii vechi, este că ignorăm culturi de o inestimabilă valoare, cu nimic mai prejos de cea europeană, care au creat fiecare în parte o arhitectură românească specifică, conform limbii, filozofiei, mentalității, esteticii lor speciale, a modului lor de a-și imagina geografie imaginărilor metafizice. De ce a fost preferat și reinventat, romanul de fiecare civilizație culturală? Pentru că el este modalitatea estetică cea mai desăvîrșită care poate exprima și immortaliza ființa totală, cum ar spune un gânditor, a fiecărei lumi, culturi, civilizații în parte. M-am dus deci la izvoarele Astei, locul misterios și sacru, crezutul fascinant unde s-au plămădit timp de milenii simburii din care au înflorit multe din adevărurile lumii noastre. Și acolo am descoperit ceea ce întuiseam sau știam fără să cunosc. Apoi, pe măsură ce am scris, ideea s-a purificat și, de parcă m-ar fi așteptat, argumentele spre care m-am dus au

Mirela Roznoveanu

Continuare în pag. a 6-a

Condiția umană a „Deltei”

O carte, credeam eu pînă de curînd, are întotdeauna un cu totul alt titlu decît cel de pe copertă. Un titlu al autorului, mai curînd nepublicat, mult mai lung, mai expozitiv și mai sentimental decît s-ar cuveni. Mi se pare chiar că „profetele” „cuvintele înainte”, „motto”-urile ample sau chiar seriile de motto-uri sint cel mai adesea o neobișnuită manevră autorială de a comunica cititorului adevăratul titlu al cărții: îndoaia, forma și setea de a-și oferi o hermeneuță, obșese mistică, așa cum somanii invocă în soapă, deasupra flăcării purificatoare, pe adevărații sau nume, animalul sacrificat; nume numai de ei cunoscut, numai lor îngăduit, intru inițiere.

Spunînd toate astea, mă întreb totodată dacă „Zile de pescuit”, titlu cu sonoritate comercială și vacanțieră, are vreo legătură cu ce am scris eu? M-am întîlnit cu destui împătimiti și ai unor colecții specializate, editate de „Albatros” sau „Sport-Tourism” care mi-au reproșat, fără abuz de tandrețe, că i-am păcălit. Ei așteptau de la cartea asta aventuri înșăpămintătoare, poveștile unei cumplite lupte între cărași și undiță, vesele

Radu Anton Roman

Continuare în pag. a 7-a

ANTOLOGIE ȘCOLARĂ

Către glasul pămîntului

Munte tu, pierdut în ceruri strigă smulș tăcutii serece ce ne naște și ne cere pas de vrere, de nevrere

mare, tu, înfrîntă-n riuri strigă fără de-necup val din val și lut din lut mal visat și nevăzut

tu, privighetoare — zbor între soare și cuvinte de la azi la oseminte de la timp spre mai-nainte

dați-mi chipurile voastre să mă doară și slujească pomii să-i călătorească din tăcerea lor cerească sus, prin Țara Românească!

Nicolae Dragoș

ion iuga

Adastă septembrie

Adastă septembrie agătat de garduri jumătate tristele timp fără parfum parcă aş trece chiar eu prin inserare cu fața spre cumpăna arsă de-amurg

cindva mai zăream un izvor și ntr-o fîntînă îmi strigam chipul de zeu prea frumos

astăzi se cățăără septembrie pe pietre o frică însetată a secat izvorul frunza mai stăruie îngălbenind în aer și cade apoi o aud strivindu-și obrazul prin crăpături

armele și soldații rușinesc parcă și se usucă

adașta septembrie agătat pe garduri cer fără parfum doar amurg

Treci zidul din tine

Treci zidul și intră cu zorii în ziua treci zidul cît încă țî-e trupul ușor și brațele tale aripi de vînt

treci zidul cît sălbatcă mărăgună mai strîvește-n pereți uitate oglinzi nu pregeta cînd ușor îți e mersul să te cațeri țî-e și mai ușor

treci zidul și intră-n viață ai porți neîmbîlînțite-n priviri și în minți unele tale sînt flăcări

treci zidul și vislește în ziua cît brațele tale nu-s pietre de ru și pași umede fuioare de ceară

pietrele toate se macină-n ierburi treci zidul din tine cînd trupu-i ușor

Terasa albă și ciinele acela vagabond

Mai vezi iubito terasa albă și noi în fotoliile auri de răchită bînd cafea și chiar ceru-n pahare albastre cu pepsi sprînjindu-ne norocul în sulți de lumină și trupurile noastre creol-intunecate de răsît în șezlong și-n nisipuri incinse

terasa aceea transparentă iubito de risul nostru înălțîndu-se pe mare

ioana bălan

ieșisem în afară aeful sinelui șerpuid zăbovîm uneori această iluzie a clipei experii

sînt obsosită de imaginea mea reflectată-n oglindă

între mine și-această floare de sticlă coincidența orei.

si ciinele acela vagabond hrănit de copil cu ciocolată ciinele acela de un alb-murdar dormind la picioarele noastre în timp ce eu îți desenam constelații și-ți ștergeam merele acre în eșarfa ca lumina serii

terasa aceea transparentă ca ochii turcoazei cu nume de diamant îmbrăcată în culoarea nisipului

terasa cu nume de zeu roman sprînjită în ace de pini și în tremurătoare verdețuri o rămas acolo mai departe pentru noi să existe prin vînturile aducătoare de scoici ca un imens cîntec pietrificat al absenței tale

vocele prietenilor fluiară prin crengi dinspre faleză îngălbenită și fug pe terasa însingurată / între fotoliile auri de răchită

Prin tunelul Drăguiaș

Urc pe drumul păstrăvăului de argint rîndu-mi vîntul prin soarele sfîrîmat în oglinzile ltei și uif spaima izvorului alb

bezna se taie în două pe scara de fier sub munte cînd intru piezișă turlă dinspre cer în piatra de apă

roțile-mi poartă-n auz rememorînd peisaje albite de vînt dealuri legate-n niule și turme de oi coborînd negîndite taine în respirația mea tremurată

singur înflăcărată mirare tîind muntele și umerii simțîndu-i arzînd de rădăcinile pădurii în creștere în chipul meu plecat spre amurg să inverzească

sînt rurile copilăriei și șapirile din otavă mișcîndu-mi tălpile prin cămașa de întuneric în goana acestui urias șarpe metalic prin albia fără sens a vîrstei mele

uit spaima izvorului alb în cadenta ceasurilor infernale și alert în orele mele așezate în fața părinților

împărțite felii la masa de taină în Simbăta Morților

Starea din mine

Dacă-mi ascult inima ca pe un mugur în palmele verzi de tineretea ierbi

palmele acestea obosite înalță coala albă la cer cu ompronta gurii mele cu lumina ochilor mei

dacă-mi ascult inima ca pe un mugur îmi aud dinții ascuțîndu-se pe frunze chipul meu de lup urcî în albul pomilor steag înălțat de ceața din floare izgonit de roua pămîntului

aștept cîntecul amari mugurii mă latră mugurii - copie identică mie

In singurătatea acestui timp fără timp incertitudinea morții ce-mi dă tot bircaale tăișul înfigîndu-se-n creier mai adînc tot mai adînc

și s-a spus ora cînd va veni și s-a spus că trebuie să arzi tot aceste lucruri nu-ți mai aparțin și s-a spus

arde tot aceste lucruri nu-s ale tale aceste lucruri țî-le-am dat de-mprumut.

Și mă-nșelati și-mi împodobiți fruntea cu o coroană de spini Știe cineva oare ? ! E oarbă. Niciodată nu și-a dat seama dacă acest șarpe roșu e propriul ei braț Doar ca prin ceturii cînd sint chemată fără să fi chemat.

precum dorința ei cînd fucul ieșea din ape zeul ciudat cu chip de leu nu mai tăia din cer altare pentru jertfă acum, în pumnul mării, înghețată de pești își respiră tăcerea în plîns mocnit de roșu

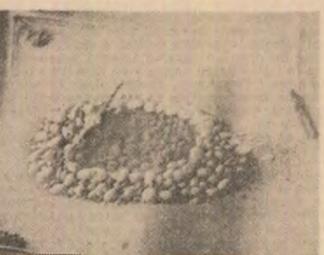
marcel uluitu

Ultimul cerc

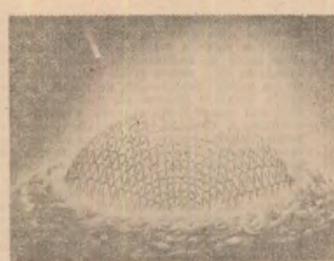
de trei zile și trei nopți stau în jurul focului. S-au așezat în cercuri, după vînt. Cel mai mic în cercul cel mai apropiat de foc dorm plîng sau privesc cu ochisorii rotunzi fix, în jurul flăcărilor. În spatele lor copii mai marișori cu părul lătos, prăfuit, mirosind a fum, neastîmpărați. Un du-te vino continuu. Mai în spate, copiii mai mari, cu voci îndoite, mai gravi, se plimbă cu pași mari. De trei zile căra lome, vreașcuri din locuri doar de ei știute. Privesc în patul de jeric, cu ochi lacomi, cu priviri sticloase de oboseală, cum limbi roșietice inconjoară un stîlp de întuneric ce se înalță în centrul cercului format de dansul neliniștit al flăcărilor. De trei zile și trei nopți stau în jurul focului și o așteaptă pe frumoasa lor tovarășă de joacă.

Doi băieți din ultimul cerc le străbat pe celelalte, se apropie de foc povestînd pe rînd, ba grăbiți, ba lenti, monoton, iar cînd emoția sursumă elanul unuia, celălalt continuă. — Am plecat spre școală — așa am spus acum. Și Cristina spusese la fel, strigînd de departe: „Mă duc la școală cu Gelu și Valter”. Eram grăbiți. Deabia am mai auzit îndemnul mamei Cristinei de a se întoarce lute și ademenea ei cu mîncarea preferată. Sînt și acum căldura soarelui în creștetul capului. — La fel îl simțeam și eu, ca un riu de lavă fierbinte ce se strecura de pe pâr pe umeri, continuu al doilea băiat povestea. Cristina mergea între noi. Era îmbrăcată în blugi și cu un mîncuș. Era atît de frumoasă! De fapt o știu. Aveu fața ovală, cu sprincene negre, desenate parcă cu un creion la marginea de jos a frunții. — Dar n-am ajuns la școală. Orasul nostru este înconjurat de lacuri. Era atît de cald, înel asfaltului incins pînă la urmă pasilor. Prin plîng și simțeam căldura călduriiului incins. Mi-amintesc cum ne-am urcat într-un autobuz care ne-a dus la lacuri. — Toți trei știam să înotăm, zise celălalt prieten al Cristinei. Înotam bine. De abia așteptam să ajungem. Căldura și mirosul din autobuz ne creștea nerăbdarea să ne aruncăm în apă. Ne ațîneau cu cozile. Din cînd în cînd joaca noastră călătina rău barca, îndemnîndu-i pe Valter să întregască larma cu strigătele lui de teamă prefăcută. Am încercat să înot cu ochii deschiși în apă. Dar trebuia să scot lute capul afară, să-mi trec ochii cu mă usturau. — Trecură trei zile și a treia noapte era pe sfîrșit. Luna trimitea raze palide ce parcă se dizolvau în lumina cenușii-roșietică a dimineții. În centrul cercurilor de copii, rugul își slăbea și el puterea.

Cu picioarele lungi, ușor îndoite, în pantalon de școală, Gelu își trece, inconștient parcă, mîinile prin fața ochilor. Apoi, sovăitelic, cu mîna dreaptă își mîngîie lent părul de pe ceafă. Și-o desprinde încet, ca și cum și-ar deslipi-o de pe părul ud încă de apa lacului.

Un pește cu bîlbul bont, cu ochi inexpressivi, alunecă pe lângă Cristina și apoi îmi taie calea. Se afundă în apă săscotînd, apoi reapare imediat lângă umărul ei. Parcă ridea. Un pește ridea, cu ochii lui imobili! Și totuși, în ochii lui părea să se vadă o veselie mîlpositoare. Deodată începe să facă salturi aeriene în fața Cristinei. Mișcările de evitare, ca într-un joc de-a prinsă, în lăcări, în aer, în apă. Își îndoaie corpul și coada ca un arc, utîndu-se înapoi, parcă s-o cheme în a-l urmări. Apoi a dispărut în adînc. Lunecam aîturi de Cristina bătînd apa cu mîinile, cu picioarele. Valter își mîna lent, parcă mîlînd, barca. Dar noi trei, și uitasem de peștele în căsă. Departe, malul era acoperit cu iarbă și sîlci. Se continua spre dreapta cu o paște tunșă scurt pe care alergau niște copii, iar în stînga era o plajă acoperită cu nisip, unde se aflau

Tablouri de Onisim Colta

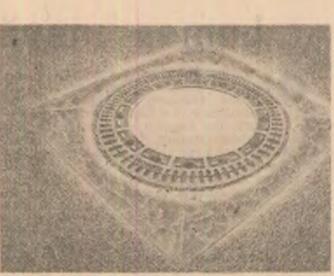
întinse, la uscat parcă, cearsafuri și pleduri multicolore. Aici, în mijlocul lacului, era liniște. — Vedeam, în fața noastră, cum apa era despicată de o înolțăvare care făcea valuri mici, ce înaintau spre noi. Era parcă un brad cu coroana făcută din valuri, care creștea cu virtul spre noi. Priveam din barca cum creștea bradul cu coroana de valuri. Deodată virful bradului nu se mai apropie, ca peștele, și, după un timp, chiar lângă fața Cristinei, apăru peștele care o evită rapid îndoiindu-și corpul într-o mișcare plină de grație. Zburdă ceva mai încolo, făcu un ocol și se întoarce săgetînd pe dedesubtul bărcii.

Mă întind cît pot în apă ca să-l prind. Am chiar impresia că mă așteaptă, dar cînd sint gata să-l prind, se afundă și reapare ceva mai departe. Încerc de mai multe ori, tot fără succes. După care peștele se pliticese și începe să înoate paralel cu Cristina. Îi imită lin mișcările. Ca să-l provoace începe să înoate cît poate ca de repede, dar peștele slă alături la o distanță de o lungime de braț. Apoi îi trece repede în față și parcă așteaptă, acolo, să fie prins. De fiecare dată, cînd mîna Cristinei se întinde să-l apuce, peștele se afundă cu o mișcare grațioasă, expresivă, o invită să-l prindă în abîncuri. Fața se afundă și cîteva ori a reapare cu pumnul drept strîns, ca și cum l-ar fi prins. Se depărtează de barca, înoată spre mal. Cînd și cînd răsare din apă costumul ei roșu.

Se apropie iar de barca, continuu celălalt băiat, jucîndu-se cu peștele, care ba sălta în aer aruncînd stropi strălucitori, ba se afundă în mijlocul unui vîrtej de unde. Cristina încetase tentativele de a prinde peștele. Se multimea cu joaca. Ne-am întors spre mijlocul lacului, cu fața spre soare, inveseleți de joaca lor. Un salt în aer, un riset cristalin și peștele se afundă, trăgînd-o, parcă cu sine, în adînc pe Cristina. — Disparuse, nu mai ieșeau la suprafață nici ghemul argintiu, nici costumul roșu de baie! — Ne-am răpeșit spre locul în care dispăruseră!

M-am dus la casa noului meu prieten, spre paștile din adînc, continuu povestea o voce din mijlocul flăcărilor. Stîlpul de întuneric fusese înlocuit, pe neobservate, de imaginea strălucitoare a unei rochii albe. Din făietura de sus, a rochiei, un șir prelung și fața surzătoare a Cristinei. Priveste, răsucindu-se lent, cercurile de copii din jurul focului. Părul prelung, castaniu-închis, i se revărsa pe umeri. Copiii privesc frumoasa imagine care a răsărit din mijlocul flăcărilor, acoperită pînă în jos de faldurile rochiei, strălucitoare, cu umeri drepti. Apoi încep să se tragă încet înapoi, din jurul focului. Cei doi prieteni privesc surprinși făptura din mijlocul flăcărilor, chipul Cristinei. Deschid gura, vînd s-o cheme. Dar nu pot să-și exprime bucuria de a-și vedea peștele. Și doar de aceea, nopți și zile în șir întretînuseră chemarea, focul lor nestins.

Dinspre răsărit, aburul roșietic începe să prindă nuante argintii, se întinde de-așupra focului ce stă parcă agătat de rochia stăpînei lui, care ezită o clipă și fuge, împinsă de lumină.

ștefania plopeanu

Aventuri în iarbă

1. Nu să picteze iarbă ci să-mi vadă dagețele strivindu-se, agățîndu-se de iarbă — crispată ce aventuri crude mă așteaptă pe mare străină în secunda verdului sau dacă eu și iarbă sîntem una sau este ?

2. După vales această crește deal după deal, coapse ascunse după sin, e pîntecul supt, riul secat după sate, turme, cîinii, iarbă după iarbă, la marginea nopții pietricele, nisip, riul delta, marea, oceanul, așteptarea după ocean, stîncă, furtuna barca zădărită, oase, șgrici carne, ochi, pinze întinse la vînt lucruri fără inimă, rimă, cecură stea vălurită, lungă, arzînd, marsupiu, lup lupă tulbure, lumină-n micșorare alergîndu-și orăbă inima-n schimbare aurînd, pulsînd

3. Fiind chiar în iarbă în mijlocul ei cu mijlocul meu de șarpe înfrîngîzii, în solzi singelui m-am prelinis cu dinții inverzi pe coridoarele firului de iarbă luminată ca o lampă verde m-am prelunțat pînă la marginea ierbiu sau am visat ?

4. Ah, în lipsă țî-am cunoscut trupul iar cînd ai fost de față, n-ai să crezi, țî-am mirosit doar hainele !

5. Ce mai zbor de scrisorî între noi și ce mi se macină pielea aerului ascuțînd de-necări fără nume

6. Dar tu care mă vezi tirîndu-mă ca o reptă verde prin iarbă carniivoră ce-mi acoperă ochii, ce crezi despre lungul și ierbu ?

Cum as putea să-i descriu decît înlăntuindu-te și, tirîndu-te-n iarbă să te invăd tirîzul tovăndu-te-n singele meu ?

7. Los indains, iată urme curgătoare dunga mea de-argint cîzînd în mare ca o dungă de pămînt decît merg atî de lute încît mîna crește

8. Mă opresc și rup crusta rîinii lăsînd-o sporșă

9. Ce singe roșu și frumos a curs pînă aici ; dar unde-i sălbăticiunea ? A muri, s-o vindecat ?

10. Iată deci ceva văzut cu-adevărat : vreo pagodă, un fișit de aripi săgetate, o creastă înzăpezită, umbra unui pește zburător...

11. Alteori uit de tine și nu vei mai vedea nimic — atunci, tu spune totuși :

12. Ce singe roșu și frumos a curs pînă aici ; dar unde-i sălbăticiunea ? A muri, s-o vindecat ?

teatru

Piațeta (II)

«Teatru Tineretului» Piatra Neamț

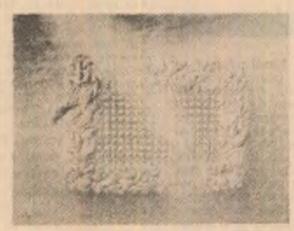
te-o ultimă manifestare (înaintea „înscenării” definitive a noului tiran), prin gestul său violent de a călca în picioare, cu satisfacție diabolică, nevînovatul „joc al războiului”, călcînd, de fapt, în picioare, liniștea și căndoarea oamenilor piațetei.

Paul Chiribută găsește zeci de nuante în voce și în plastica mișcărilor, pentru a exprima sîrăniul personaj în mod corosponzător, în toate treierile lui succesive, reușind să impună imaginea străinului „Cavaler” care nu se transformă structural, ci doar comportamental, pentru a-și atîna țînă. Pentru imaginea constantă a Cavalerului sînt revelatorii și reacțiile cetățenilor piațetei, transformările lor spectaculoase prîndu-și, cu usurîmă, din starea de umbră în aceea de mînie, de servilism sau îndobitocire. Exaltarea lor ca și mînia sînt la fel de neputincioase și se sting tot atît de repede cum se aprînd. Dorințele lor ridicole (asîmpărate de banalele daruri, de acadela...) sînt accentuate de regie pentru ca exacerbară lor să poată sluji drept unul dintre mijloacele de ironizare a personajelor, proiectate, prin tot felul de detalii (vezi modernul spray deodorant), în contemporaneitate. În ansamblu, interpreții sînt un joc realist, dar alegerea lor inițială

pe tipul de empoi al fiecăruia îi împinge către o liniaritate a măștii, de care fiecare actor a umanizat-o mai mult sau mai puțin, în funcție de propriul temperament. Personaje mute, figuranti, interpreții se sînt în largul lor în dinamismul jocului de improvizatie la care îi invită miezul tipologilor venind din commedia dell'arte. În fața impusătorului „Cavaler”, locuitorii piațetei vorbesc cu un ton reținut, cu inflexiuni muzicale, din condescendență, „arînd și agîndu-se, rostîndu-și prostia sau naivitățile cu aerul cel mai senin al implinirii celei mai grave solemnități, devenind peste măsură de groțesti.

Un spectacol vesel, nu doar de dragul veseliei. Sensurile majore cu care a fost investit textul lui Goldoni au îndemnat spectatorii la reflecție, după epuizarea cascadelor de ris. Important este, însă, cel al spectatorii, să-și dea seama de ce rid, de cine rid...

Nicoleta Gherghel

film

Scriitorii și filmul

Spre onoarea criticilor de film, a căror prezentă în viața publicității literar-artistice românești este consemnată încă din primul deceniu al secolului nostru, majoritatea atitudinilor afirmate față de producțiile artei a sputea sînt departe de a fi complemente, binevoitoare sau îngăduitoare cu esecurile evidente, încercările de a schița examinării teoretice fiind, la rîndul lor, pertinente, și nu rareori originale exprimînd puncte de vedere cu valoare de prioritate. Prezența scriitorilor români în coloanele rezervate criticilor de film a rămas o garanție pentru seriozitatea și profunzimea abordării chestiunilor ce privesc fenomenul cinematografic încă de la începuturile sale și un exemplu, elocvent rămîne acela ilustrat de activitatea complexă a lui Camil Petrescu.

Temperament de luptător, critic de mare subtilitate, teoretician important al relației artist-operă-receptor (nu numai în perimetrul dramaturgic), Camil Petrescu avea criterii ferme de analiză axiologică materializate într-o mare varietate de formule gazetărești. Încă din 1927, „Universul literar”, nr. 14, 2 aprilie, vreme în care precizările teoretice asupra filmului abia începeau să se decanteze, Camil Petrescu

refuza cu argumente ilustratia pleonastică a operelor literare, exagerările scoli expresioniste negînd totodată pretențiile unui cinematograf pur. „Cinematograf pur e o aberație tot atît de mare ca și poezia pură, ca și logica pură. Este adevărat că al trebuie ferit de maladiile specifice oricărei discipline artistice : hipertrofierea obșganelor secundare, a transformării mijloacelor de expresie în scopuri în sine. Cinematografii care abuzează de fotografie e tot atît de vulnerabil ca și romanul care abuzează de vorbe goale” (subl. ns.). În „Filosofia Substanței”, scriitorul sublinia faptul că cinematograful „a fost din primul ceas artă, adică o modalitate ontologică substanțială sub condiția materialului. Mijloacele de care dispune cinematograful îl fac mult mai propriu pentru obiectivitatea artistică decît teatrul. Este adevărat că tocmai din pricina imensei lui pătrunderi, cinematograful este indicat pentru o evoluție dialectică de proporții uriașe”.

Poate surprinzător, teoreticianul spectacolului teatral și al artei interpretative acordă artei a șaptea, în urmă cu peste cinci decenii, șanse superioare Thaliei, șanse determinate însă și de situația existentă într-o a-

numită zonă a vieții teatrale românești. „Într-o pantă dezorganizată, teatrul își va pierde și cîli actorii buni mei care în folosul cinematografului vorbitor, care, e neîndoiel, va deveni o artă. Cinematograful „obicit”, modern, ca să zicem așa, e azi o artă incontestabil superioară teatrului mediu. Are o interpretare totdeauna deosebită (ceci are mijloace), poartă cu adevărat rolurilor, are buni regizori care sînt tentați și de cîștigurile imbelugate și are o „acurătate” pe care teatrul de astăzi nu o mai are decît în împrejurări excepționale” (Tara noastră, nr. 35, 25 mai 1932).

Cu exigență estetică, autorul Sufletelor tari analizează valoarea unor titluri de referință ca „Westfront 1918”, „Camaraderie sau Variété”, comentază valențele poetice și resursele stilistice ale animației americane sau interpretarea cu superioră înțelegere „arta unor mari actori ca Chaplin sau Greta Garbo.

Un capitol deosebit de interesant al poziției lui Camil Petrescu față de cinematograful rămîne acela referitor la scenariul cinematografic cu referiri speciale la propria contribuție concretizată în elaborarea scenariului „Bălcescu”.

Călin Stănculescu
*) Citate din excelentul volum îngrijit de Florica Ichim: „Camil Petrescu — Comentarii și delimitări în teatru”, Editura „Eminescu” 1983.

Gabriela crețan

Lamento

În timp ce un mic demon îmi dă tircoale, în timp ce înelarul lui mă atinge și îmi scrie pe frunte o literă neagră, defaimătoare, privind prin lentila lunară contemplant un ou ideal încălzit în pintecul roșu al nopții

(acolo este gloria, acolo benedictiunea, acolo o doarme într-un punct virtual)

dar aici numai noaptea grea a exilului și carnea sărmană scuturată de friguri, de întunecate furii, cerșetori depredați de har, miri ai neantului întinși pe o literă fragilă cu tendeanțele genunchilor arse. Și nimeni să ierte, nimeni să judece, nimeni să toarne cucuta-n paharul avid al discipolilor,

niți un miracol să lumineze neîndurătoare penitență; doar sonori siflante și dezacorduri, acel tragic lamento intonat de un cor al robilor, pace și reculegere pentru sufletul celui sfârșit pe când traversa ultimul cerc al pustiei mină tatălui vinturind sorții vitregi, măslind triada cerească, sperând să alunge neșansa, catastrofa, dezastul, oțetul discordiei de pe buzele noastre.

O, stele, fatidice numere, palide oglindiri, reminiscențe fictive din visul acvatic, cum se văd care înșelătoare le semne privity prin prismă sfârșitului? Captiv în gineceul de purpură din pintecul tandru al nopții, cu moartea de moarte plătit, lacrima lui

luminind a fost o jertfă fericită...

(acolo este gloria, acolo benedictiunea, acolo o doarme într-un punct virtual).

Prinț al censei, al echivocului, al clarobscurului fii tu sabia care rupe din mine, repudiind haosul voi lauda această iluzorie investitură un cor al robilor îți celebrează astăzi

izgonirea în spasmele ființei asediată

de frig

Gheorghe Buciu

Semne

Mai îngenuche cerbii în noaptea începută a singelui fierbinte, într-un îndemn zălud, cind ploile de vară miros a iarbă crudă, și soarele sălbatic se răstignește-n sud.

Atunci aprind pe dealuri prevestitoare locuri păzindu-le statornic în fiecare noapte și caut semne clare prin neștiute locuri, sculptind stătuți în ceața iluziei deșerte.

Somni de august

Mai știu, nu mai știu un drum inspire locul unde copiii păzeam rodul de aur, vechind credincios culcat lângă focul, macind singeria cu ochiul de taur.

lumină a melancoliei, paradisiacă stupoare pe masca eretică, raza hermetică a unui suris ca o aură rece a unui soare subteran, ca o jubiție blindă a morții...

În lacrimi

Toată în lacrimi, imaculată, într-o noapte a plingerii, înecată în oglină, în aurită splendoare.

Dar ce ipostază, stăpine, ce grimasă incremenită

(o cutremurare dulce, inrobitoare), ce mască tragică trasă strîmb pe obraz alunecînd de partea cealaltă ca uns al purgatorului care vine din sălbăticiie, din innoare

cu fruntea numai cenușă, cu inima ca o rază care-mi luminează paharul. Aproape, înmărmuritor de aproape, armonicele acestei secunde și apoi muzica fugind în jurul unui nor de lapte.

Străfulgerare I

Ce grimasă, stăpine, insuportabilă, multiplicată,

ce teroare, ce violență, pingărirea știutelor dogme

de parcă m-ar frînge pe roată, de parcă s-ar răsturna o oglină

din care se varsă o furie vinătă.

Și iată, lacrima mea — o silabă care gîlzează pe marmura roșie întunecînd-o.

Dur nu mai știu al cui este ochiul vulnerabil, ochiul profanator care contemplant consternat din umbra singeriei nici paradoxurile lui desăvîșite,

al robilor,

pace și reculegere pentru sufletul celui sfârșit pe când traversa ultimul cerc al pustiei mină tatălui vinturind sorții vitregi, măslind triada cerească,

sperînd să alunge neșansa, catastrofa, dezastul, oțetul discordiei de pe buzele noastre.

O, stele, fatidice numere, palide oglindiri, reminiscențe fictive din visul acvatic, cum se văd care înșelătoare le semne privity prin prismă sfârșitului? Captiv în gineceul de purpură din pintecul tandru al nopții, cu moartea de moarte plătit, lacrima lui

luminind a fost o jertfă fericită...

(acolo este gloria, acolo benedictiunea, acolo o doarme într-un punct virtual).

Prinț al censei, al echivocului, al clarobscurului fii tu sabia care rupe din mine, repudiind haosul voi lauda această iluzorie investitură un cor al robilor îți celebrează astăzi

izgonirea în spasmele ființei asediată

de frig

de frig

risipite ca perlele înghețate, luminind ca opalul

Calea plină de spini a pustului și a dezonoarei.

Aproape, înmărmuritor de aproape,

atî de singur și atî de părăsit în aurită splendoare,

el, despotul palid, eu, uzurpatorul;

căci totul este imanență și reflectare, asemănare nesfîrșită, neîndurătoare,

visăm în oglindele pontomimo morții sub sîere conjugate în rui.

Înfiorat cercetam prin foșnetul vîntului strîvind somnul ce-mi pictura de sub pleoape, hotarî să-nfrunt cătelul pămîntului ce-i bănuim pîndind undeva pe aproape.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

Zorii inocenți risipeau lacrimi grele peste armura de rouă, paznic de lan, încuiat că somnul căzut dintre stele, în noaptea de august, m-a invins înc-un an.

PORTRET ÎN MIȘCARE

adrian alessiu

figura zmolită, cu făle puternice, îl făceau pe doctorul acela să nu pară deloc simpatic. Ochiul pierdut prin tre riduri abia dacă se zărea cu două butoniere ceva mai pronunțate. Era scund și, bine-nțeles, burtos.

Hațatul alb nu făcea decît să-l scoată și mai mult totuși în evidență, fiindcă pieșnea pe el.

Acum, în picioare lângă scaun, lucra ceva în gura unui pacient.

Mina lui învîrtea un fel de cui lung în falca acestuia în timp ce gura i se mișca ritmic dintr-o parte-n alta, dîndu-i o expresie de scribă teribilă.

Pacientul stătea cu spatele, așa că nu i se vedea figura. Umerii îi depășeau puțin înălțimea spatelui, iar firele rare de păr ce răsăreau pe deasupra acestuia arătau că omul nu mai este la prima tinerețe.

Un altul, cine știe? prieten, coleg sau poate tot pacient, stătea rezemat între sobă și dulapul nichelat plin cu borcane și cutii, și urmărea cu atenție mișcările cuiului, vînd parcă să-și dea seama cît de mare e gaura din falca celui care, în acel moment, ocupa scaunul.

Asistenta scria ceva într-un registru și, din cînd în cînd, îl mai arunca priviri furioase.

— Dacă vă impresionează... mergeți și fumați o țigară! îl îndemna pe omul care stătea-n picioare fără nici o prîngă și neconștient dacă trebuie sau nu să-l dea afară din cabinet.

Însul privi peste ceafa doctorului ceea ce umedă care se lăsa afară, crengile negre ale copacilor desfrunziți ce se ciocneau în bătaia vîntului aspru de iarnă și mormăi ceva în semn că nu, apoi spuse tare:

— Prefer aici, că-i mai cald!... chiar îmi place să-l văd pe dom' doctor cum lucrează...

Asistenta trase o țigară din pachetul desfăcut de pe birou, o aprinse și-și plimbă privirea undeva sus pe mîchia peretelui alb, acolo unde acestuia se-nțetău ca în vînt, ca și cum acolo ar fi văzut ceva mult mai interesant decît mîra crispată a medicului și pe cea de cal bleg al instrusului care se sprijinea în continuare între sobă și dulap. Trimise rotocolul de fum spre becul ce spînzura de la tavan, apoi vădit pletisit, se-nțese după ziarul prins sub un maldăr de condiți și privi distrat o fotografie.

Mina care manevra cuiul, în contrast cu omul, părea mică și nevinovată, o mină de pianist, cu degete prîngi și îngrijite, care nu inspirau nici pe departe forță.

Cura plimbătoare se-apropie, strînsă ca o linie, gata să intre-n cea mai apropiată ureche, degetele zvîcniră ghemuite pe neașteptate, de mîna a cui și chiar se auzi o pîrîitură infundată.

— Am o mină, să-mi trăiască! spuse rînjind, cu gura încă strînsă în neferice, grasul cel negricios, în timp ce din virtul pîrîiturii mînjit arunca în scîlțoare colțul de mîșea nefirească de alb, ca o perlă.

Cel care asista, din pasiune — cum spusese chiar el puțin mai înainte, avu o ușoară tresărare, nodul gîtului sălta de cîteva ori ca și cum ar fi căutat să-l ajungă pe limbă, apoi își răsuflă calmul privindu-l în fața medicului care între timp devenise cît se poate de normal și chiar simpatic. Palaoarea obrazului însă nu-l părăsi, se așezase temeinic acolo, acum în ultimele clipe și cele mai încordate, sau poate palise că-și simțea aproape rîndul pe acel scaun care unora le inspiră tot alita teamă, ca și unul electric.

Singura care nu vedea nici o reacție era asistenta, ea îl vedea pe pacient din profil, în timp ce acesta lăsa să-l curgă din gură clăbucii rosici de scîntă amestecat cu sânge.

Spectacolul ăsta îl vedea poate chiar proșter, de mai multe ori pe zi, așa că s-ar fi mirat, dacă nu lăsa să-și fi fost altfel.

Nici pe pacient nu părea să-l intereseze. De bună seamă era încă sub efectul anesteziei locale, dar părea amoretit complet. Părea un ins șters și fără reacții.

Încetîmala lui și transmiterea celui cu înfățișare de cal bleg un fel de enervare. Îi venea să-și spună-n minte că bine l-a făcut ce i-a făcut doctorul, ca și cum ar fi asistat la o răz-bunare, nu la o operație, dar imediat se crispa tot, stîindu-se cu o rădăcină de mîșea ce nu se mai putea trata decît tot cu cleștele.

Atunci intră celălalt doctor, cel care urma să lucreze în tura de după-masă. Părea ceva mai tînar decît colegul său din cauza aerului de sportiv, salutat, înregistrat că omul cu figură de cal, pacientul lui, era deja acolo și-i adresă asistentei un zîmbet la vederea căruia privirea-i avu o lucrare de simpatie.

— Hai! la-ți pacientul și du-te la masă! îi spuse colegului, bătîndu-l pe spinare, tare, să simtă.

— Am plecat, am plecat! mirii negriciosul, lăsînd sculele murdare-ncecate-n tavă și grăbindu-se să-și îmbrace paltonul.

Asistenta, o fată-naltă cu păr roșcat și figură inexpressivă de pictură bizantină, începu să facă ordine fără grabă, plimbîndu-se de la scaun la chiuvetă, apoi la dulap și-napoi la scaun, ca-ntr-o paradă a modici, unde eleganța tinutei corpului este mai importantă ca orice.

Cel cu capul de cal părea că o vede pentru prima dată desfășurată așa, în picioare, încît părea foarte interesat de ce putea vedea în partea de sus a cizmelor și tivul rochiei.

N-ar fi fost cine știe ce de văzut, dar omul părea atît de concentrat, încît fruntea i se-ngustase, ochii lucrau singeriei pe sub arcadele ciolănoase, iar mușchii maxilarelor îi zvîcneau în-

Ceramică de Nicolae Gadonschi

conștient în timp ce-și frîmînta buza de jos între dinții ca unul care se pregătește să facă ceva nelocul lui.

Doctorul, rămas singur, se-ndeletinica cu aranjatul unui nou set de scule pe platanul de porțelan aliat lângă scaun. Arunca în treacăt o privire pacientului său care stătea tot în picioare, acolo unde-l știu, bătut în cuie, ca și cum i-ar fi luat măsura de sicriu.

Fricos cum era, omul cu înfățișarea de cal bleg aproape că vorbi fără să vrea:

— Nu vă grăbiți, dom' doctor... am timp... mai aștept!

— Bine, bine, trece pe scaun! răspunse acesta, făcîndu-l loc să treacă.

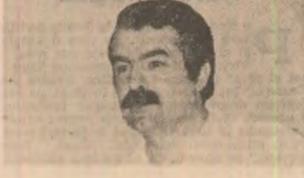
Lunganul se apropie clătîndu-se, i se părea că la fiecare picior are doi genunchi în loc de unul, pînă ce în cele din urmă se prăbuși în jilț cu gura căscată mare, gata parcă să-nghită talgeru-acela mare și luminos sub care se pomeneise dintr-odată.

Deși atent, urechile-i păreau că-i bubue. Prinse o frîntură de discuție între doctor și asistentă... îl cerea ceva... „o anestezie mare” înțelese el și se chmri cîi putu.

Celălalt pacient nu se grăbea nici el. Lîngă ușă se tot făcea că-și îmbracă paltonul, dar nu nimerea mîineca. În sfîrșit, nema-avînd cum s-o lungăca, întoarse capul, mormăind un „bună-zitua” pe lîngă falca încă amoretită și limba țepănă.

Zîmbi pentru prima oară strîmb și neconvins, cîntînd să-i surprindă marea tresărarea celui ce se afla acum pe scaun, în locul lui, la prima-nțepătură...

George Stanca

Si cum se mai cîntă pe mare în sud întreabă-se strozul butoiu de dud și-n sufletul lui cu cocliri de aramă se petrece o dramă

Si cum se mai cîntă prin țările calde întreabă copacul în timp ce se arde și-n crengile sale în țipăt și-n suier ard un flaut și-un fluier

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arzînd în cuptor și-n fibra- ce crezi că e fără de moarte se mistuie-o carte

Si cum se mai cîntă la ecuator întreabă-se lemnul arz

REMEMBER POETII, CIND ERAU TINERI (IV)

PRIMA NOASTRA VIOARĂ ROȘIE...

Pe când eram student la Școala de literatură „Eminescu”, pe care o absolvise și el cu promova dinalta mea, pe Victor Tulbure îl cunoșteam bine ca poet și chiar ca mare traducător. Aveam acasă „Cobzarul” lui Șevcenko legat în piele, pe care-l primisem drept premiu la Școala profesională de ucenici, unde cărțile pentru premii chiar le alesesem la librărie, având grijă să găsească pentru mine ceva convenabil. Știam „Balada Caterinei” pe de rost. Ca să nu mai amintesc de „Balada tovarășului căzut împărțind Știința în ilegalitate”, nelipsită din repertoriul nici unei sărbători politice de pe atunci. Stăruia în memoria mea o metaforă dintr-o poezie scrisă pe semne în 1947: „Republică, hectare de naționali”. Hectarele de naționali abundau cu generozitate în poeziile lui Victor Tulbure, dar unorii te însămintă și austeritatea când evoca sărăcia lucie ca în „Vînătoare domnească”, apărută după proclamarea Republicii, într-un număr al „Contemporanului”, pe care, recitată ca dăltuită în bazalt, o ascultasem într-o seară la Casa Scriitorilor, prezentată de poetul însuși. De la George Coșbuc nici un poet român n-a știut să te atace atât de răspicat distihul:

Măria Sa-nțucea țara și anii.
Cum fruntea crăpată de arșiți țărâni.

E plugul de lemn. Sint aspre ogoarele.
Țărâni au plugul și Vodă, hambarele.

Evoluind din antiteză în antiteză, balada se precipită parcă pe nerăsuțate către deznădămintul final, magistrul rețezat de poet:

E seara aproape și ziua se stinge...
Amurgul-i de singe. Potea de singe.
Și cerul e roșu și cerul-i de par...
În miezul pădurii geme o fiară...

Ca rana incensă, la margini de ape,
Ceise amurguri îi cad peste ploape.
Ascultă, pădure de oameni, ascultă,
Cum geme revolta cumplită și murtă.
În bezna adânc, în noaptea amară,
Parc-a gemut un norod sau îl țără.

Tehnica însinuirii e și cu o măiestrie rară utilizată, astfel încât finalul trumpe dureror și solemn totodată, chiar dacă unele epitele sînt comune.

Tot într-o asemenea seară de poezie la Casa Scriitorilor, mă impresionase, interpretată cu mare emoție de poet, povestea „Fetei cu chibrituri” a nordicului Andersen. Din nou distihul lapidar și mușcător, devine alt de evocator:

Zăpada groasă scintea sub pași.
Era orașul alb. Ninge-a-n oraș.
Pe uliți seara se-aprindea lumini
Și becuri colorate în vitrini.
Și cite-un brad la fiecare seam.
Ștețea cu lumini aprinse-ram.

zeștoarea urmind să se desfașoare la un cinematograf din centru, lângă actualul sediu al Comitetului județean de partid. Protocolul era, cum se zice, de grad 0, drept pentru care în fața sălii miliția abia ținea piept publicului extrem de numeros, de ordinul sutelor și miilor, rămas pe dinafară. O zeștoare de finută celor de la Ateul român avea să răspundească acest public mare degustător de literatură, singura notă mai țărănească făcînd-o eu cu „Oda vacii” și inverșunata poezie „Doar n-am uitat”.

Pe traseul acestui turneu literar, între două-trei popasuri, la Tg. Jiu, Craiova sau Pitești, aveam să-l cunosc mai îndaproape pe Victor Tulbure, primul copil teribil și apoi noastre poezii, înainte de Nicolae Labiș. Deși dezbata încă înainte de război cu versuri în publicațiile pentru cei mici (la „Universul copiilor”, unde amfitoria era Mos Nae), practic din 1946, de cînd a început să publice în „Revista literară” un adevărat Hronic sau cîntec al vîrstelor n-l înfășează pînă azi ca una din cele mai consecutive și mai autentice măști prezente lirice. Antologia „Vioară roșie” (1948-1968) reunește în urmă cu peste două decenii partea cea mai reprezentativă a operii sale de poet și patfal de tîlmăcitor, ei trebuind să-l urmeze fizic, în 1988, după patruzeci de ani, o ediție la fi, peșeme sub același titlu cu care a debutat editorial, „Vioară roșie”. „Vioară roșie”, primul său prestigios al noii noastre poezii, la apariția de sub teacă avea să-l găsească pe poetul revoluționar, în vara lui 1948, pe șantierul de la Salva-Vișeu, pe care-l evocase la o primă cunoștință, cu o emoție romantică:

Cum am plecat la Salva Vișeuului cîndva
Tu, Anatol Vieru, îți amintești sau ba?
În tren la clasa-a treia, pe aspre bănci de lemn
Împerecheam cuvinte de luptă și îndemni.
Iar tu, pe nevăzute, dar hărăzite sirune
Luai a mele siluiri și le făcea să sune.

Că n-au brigadierii, ziceam, un vers al lor
Și le-am făcut noi unul, să-l cînte dacă vor
La dinșii în brigadă sau seara lîngă foc,
Există insistența stranie a unui singur versic
O, cît erau de tineri! Și cît de optimiști!
Rimam, și-aduc aminte? „Arșiți” cu

„comuniști”!
Mai bine azi am serie cîntarea — dar, și-așa,
Pe buze prinse arșiți și inimă încălează.
O azeam la Salva-Vișeu și pretutindeni.

Iar cînd ne-am dus la praznic, în seara de Armîndenii
Pe drumuri infundate, e-un camion tehu,
Hodorogii săracii, ca vai de mama lui,
Cum ne-au ieșii 'nainte brigadierii mi!
Aprinse ca la paște, înînd în mîini făclii!
Și dînd-ne salutul — s-o uit eu nu mai pot —
Cum de săltau pe umeri, cu camion cu tot!

Unul din focurile la care s-a întonat acest marș a fost și cel de tabără, de la sfîrșitul lui august 1948, închinat apariției volumului „Vioară roșie” pe care avusesse grijă să-l trîmită în

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de
Ion Cucu

Valeriu Răpeanu cu gândul la opera
Omnia Iorga

Miko Erwin, un poet al memorialului de
călătorie.

Petre Bucșu, Traian Iancu, Mihail Ungheanu, Nicolae Crișan și Zaharia Sângerzan la o
recepție literară

IN LOC DE CRONICA EDITILOR

Alt Panait Istrati?

Pe la începutul lui 1983, pe o vreme rea de iarnă (zloată, gărnă), tole-tolentului unui ziar bucureșean de mare tiraj a descoperit un scriitor român, pe Panait Istrati. „Panait Istrati? Cîșse ceva, foarte puțin, în studenție...” Faptul s-a petrecut în împrejurări destul de interesante: ca într-un adevărat scenariu inițiale există insistența stranie a unui singur (poc) de a-l face să răsfășoacă o carte despre autorul „Chirei Ch'ralina”, apoi o noapte potrivită cu apînderea unei intense lumini interioare... A urmat lectura propriu-zisă și citirea întregii opere a lui Panait Istrati — două care, hotărîrea fermă de a continua de unul singur investigațiile pentru a reorganiza materia sub forma unei cărți proprii în chestie. „Dar nu știam că mă angajasem fără să vreau pe un drum lung și într-o aventură din care, iată, nu am ieșit încă plîm acum”. Drumul și aventura durează de mult de tot, de aproape doi ani, între timp însă (anajamentul este anajamentul, nu?) a ieșit o carte. Și o carte despre Panait Istrati se așteaptă, de obicei, cu palmele lacome de apale: lumea e dornică să afle, să cunoască, să redescopere, să-l reviziteze. Panait Istrati a desființat, practic, statisticile obișnuite, a fost cel mai citit scriitor nu numai din România, dar și din Europa întreagă, a avut decenii lui de glorie absolută. Și totuși, personalitatea sa este încă un miracol, un semn de descriptă dinsepe lumea eternă a enigmelor. De ce sare? Să fie aceasta formula: rîmii ascunsă ține această pentru a deveni cunoscut în lumea întreagă?

Iată pentru ce am deschis cu interes noua carte: speram ca autorul lucrării, avînd avantajul de a studia opera zăriristică a lui Istrati în întregul său martor al timpului și la distanță, unel jumătăți de secol de la izbăvirea autorului, să abordeze frontal problema și să redea literaturii române un mare scriitor — recuperat doar pe jumătate, doar în latura literară propriu-zisă a creației sale. Nimic din toate acestea la tinărul nostru istratofil, Drumul fiind greu iar aventura lungă — el s-a gîndit, pentru început, doar să facă un scurt popas lîngă citiva cărți și să-și exercite scrierul scurttîndu-l întruiva de colb. Ii urmărim cu oarecare atenție pînă la un punct; apoi, cu tot mai multă distanță.

Dintre cărțile despre Istrati, monografia lui Al. Oprea era cîndată proprietate că nu se lasă cu nici un pret nici prăfuită, nici făcută „praf”. Lucrare cu subsoluri adînci, mergînd pe canalele

a sute de trimerite bibliografice, ea se leagă organic de materia pe care o tratează și trăiește oarecum aerisindu-se singură, creîndu-și în jur ceea ce oprită continuă ce cheamă cititorul să se odărnască în studiu. Cum va putea autorul să depășească acest „monstrum eruditissimi” caruia nu i-a scapat mai nimic din istoricului problemei în peste douăzeci de ani, cît a păstrîti filele tîrîște și manuscrise prin bibliotecă?

Lucrul cel mai la îndemînă pentru cineva care vrea să scrie un eseu personal în chestione ar fi tot să facă tabula rasa din tot ce s-a scris despre Istrati pînă acum și să-și lucreze liniștit propria carte, o „altă” carte despre Panait Istrati. Nici gînd: autorul nu procedează nici astfel, nici altfel, într-un mod oarecum, pentru a se delinzi pe sine însuși în raport cu autorul studiat. El se însinuează (și multă sinele, ca să zicem așa) în cartea deja existentă, lasă impresia că știe totul și încă ceva de deasupra despre rosturile construcției pe care a cîntat-o, manevrează abili citiva amănunte și deducă zîșos: „Spre alt Istrati”. „Spre alt Istrati”? De fapt, spre alt Oprea. Mi se pare ciudat cum autorul nu-și da seama cît de dezavantajos se „descoberă” așezînd o cale dublă de abateri. Li nu era încredere în cel care si-a dedicat o viață întruiva studiilor istratiane; foarte bine: nimeni nu pe obligă să credem orbeste într-o carte. Dar nici în Panait Istrati, așa cum reiese din texte, din documente, din polemici, din amintiri — din materia de studiu, adică — să nu ai încredere? Iată un efect al citirii pe dos a unei cărți: ești categoric împotriva autorului și i unde pune „piu” și „mîșnuș”, creînd că adevărul se află în contrariu. Ce poate fi de aici — vedem din cartea „Spre alt Istrati”: un mic haos, o furtună într-o culmă de cerneală.

Al. Oprea întreprinde vastă analiză pe care si-o numește exact: „Doar al vieții și al opere”, nu dosarul cunoscut, nici o biografie metodică. El urmărește viața și opera (mai ales publicistică) lui Panait Istrati în oglindile timpului trăit, în imaginiile contemporanilor. Ii interesează acele momente-cheie care au lăsat mari probleme — iar dintre acestea, preponderent momentele „internationale” ale vieții și opere istratiane. Există o vastă literatură europeană ce amenință să se multiplifice crescînd din ipoteze și mituri privitoare la „cazul” Istrati (și care literatură s-a înmulțit cu o carte, cea de capitol al cărții sale intitulată „Cazul Panait Istrati”, după ce prezintă datele problemei): „A sosit de mult ceul să fie clasat dosarul acestui „caz” delimitîndu-se existența reală de cea ficțivă, punîndu-se capăt diferitelor legende ca si unoc nedreptele acuza ce-l urmăresse pe Panait Istrati cu o înversurare de neînțelese. — „Cazul” se întreabă autorul cel nou în primul capitol al cărții sale intitulată „Cazul Istrati”. Ce caz?

Nicolae Georgescu

Mircea Iorgulescu: „Spre alt Istrati”, Editura Minerva, 1986 (Lector Z. Ornea).

BACOVIANA „MINGHIE-MĂ, MARTA” (II)

Intr-adevăr! Marta e și semnificație, nu o cetățeană, cum și smochinul e o semnificație, nu un pom, semnifică o semnificație. Marta, da, ea e Marta din evangheliile poate fi și concepută și acuo pe fond evanghelic? — o pîeluare, o celebrare a Martei din postumele lui Eminescu (știm, azi, e un manuscris mai gros MARIĂ) apărute inițial în 1903 și 1906 în Semănătorul și Revista Ideatică, Bacovia daci putîndu-le cunoaște, la tinerețea lui, în anii unor lecturi, poate împreună cu prietenul lui... Marta e temeia artistică și mult dragă lui Eminescu din De ce s-a mori tu și din Locul arilor, Marta cu aparente de accesibilitate, a avut parte de Bacovia dovedind și alte preludii, creator din postumele lui Eminescu (Din Viața: „Poate-n oglînda vreo abîna compătîmind”. Prelurilor din Renunțare, un vers și, în altă poezie, titlu, le-am consacrat, distincți, o „Bacovioară”). Deci n-a existat nici o Marta, efort de disculpare al lui Bacovia pe care nu îndreptățite să ni-l imagînăm poezia-replica la Prietenul meu, smochinul, scrisă, după mărturia poetului: tot „într-un aprilie de vacanță la Bacău”, deci prin 1924 sau 1925, deoarece o aflăm în placheta Mugurii cenușii care a apărut în 1928. Nu vreau să arăt florile de mar... „Căci ele-mi știu dureră despărțirii...”. Căci prietenul spus prin lacrimă ogorita... Nu vreau să moară florile de mar! (...) În rozul lor mi-am îngropat tot visul... Se va conveni lesne ca e o replică la smochinul care „și plînge dureră cu fruntele-i crengi” (rimdru, întîii notaștigii). Mai trebuie spus pentru că nu numai că e o copie care nu mai înfloresce. Cuvenim, nu mai adăugăm că în Mugurii cenușii și poezia dedicată lui Bacovia — Singur — „De ce te doare / Alba-necîrîntare, / Făcîndu-le mai trist, / Ca un sinăstru (...) anii / În aștern pe frunte / Nemuritor nîmb / Al esenicului...” în care se află admirația pentru poet — și alți! Ca să existe, în 1924, o criză în relațiile Bacovia-Agatha, (interesînd, azi, pentru a stabili paternitatea poeziei în discuție), se poate afla și la o citire atentă a respectivelor pagini din Bacovia, Vitea poetului, din 1922 și din ediția din 1972) ce sîmbolizează, an. 1924, cînd Agatha, pe cît aflăm, corespondența copios nu cu poetul, ci cu Virginia, sora poetului. Reiese că în 1924 Agatha n-a mai fost lui Bacău, după ce plecase din Bacău în primele zile de ianuarie acel an. După Poezie sau dezbătă, III, a fost — și Bacovia i-a citit Prietenul meu, smochinul, Oricum, în toamna 1924 poezia a apărut în Năzuțina și mărturia existenței Martei lui Bacovia devenea publică... În Poezie sau destin, III, poezia Agatheii a inserată în imediata continuare la poezia lui Bacovia din Năzuțina. Mai trebuie spus pentru că nu numai că e o copie, o convingere, că în „caietul de la Cluj” trimis lui Bogdan Duică, probabil la începutul anului 1924, Prietenul meu, smochinul nu figurează; ar fi un indiciu că poezia nu e din 1923, cum crede la un moment dat Agatha și implicit că Bacovia a trimis caietul la Cluj înainte de a fi realizat poezia? Sau zicem ca poezia nu e a lui, nefiînd în caietul de la Cluj; n-avem și mărturia lui Pandrea fiul? Ce e cu această mărturie?

Răspunsul edificator cred a-l afla chiar în paginile Năzuținei: poezie-pastisă, fără a lui Petre Pandrea, poezii — și cred că este brea apărută în nr. 6 din noiembrie 1922, adică tot-mai în anul cînd Pandrea, tînar de 16 ani, descoperă și cultiva pe Bacovia: Toamna... „Eu am văzut-o azi în cîmîtir / lîng-un mormînt... / Avea pe cap coroană marînă de frunze vestede / și rezemată de un plon / plîngea încet / Într-un tîrziu, cînd-m-am uitat la ploș / O-mormînt / și corbi năvăliseră pe el... / Ca pe-un cadăvr...” Sîmnată D. A. Gheorghiu-Bacău Pastisă, într-adevăr, iefîină Pandrea n-a revădit-o public în afară de semăntătură, cu toponim: Bacău, orașul lui Bacovia. D. A. Gheorghiu-Bacău e o semnătură care nu știu să mai fi apărut, nici înainte de 1922 nici după... Nu văd cum s-ar putea ca Prietenul meu, smochinul să nu fie poezia lui Bacovia. Nu e marea poezie bacoviană și mai mare importanță, ca semnificație, prin valoarea ei de contrast, poezie memorabilă, nota particulară o dă Marta, poezia rezistă la relectură mai ales prin accentele de confesiune haendeliână, prin mărturia sensibilă extremă a lui Bacovia la bunătate ce apară al omului, bunul prieten, prietenul, avem și pe acest Bacovia și nu spre paguba artei lui.

...Si mi s-a părut, ajuns aici, că am terminat. Dar memoria mea cu Bacovia m-a întors, de voia etia amintiri Controversă, poema lui era, erau. „Ere acîl tînar pînă în tîrziu, și în tîrziu / Atunci nu era așa singur! / Sau celalți nu erau”. („Și-o tînară fată, cu dinșii / De-abia-n lume-au plecat — / Încît îi vine și plînsul / Printre-trăbări, neîncetat”. O, Marta, iubirea și înțelegerea mea, nu să nu primim acest strigăt omenesc! fiindcă e omenesc. Iată! o semnătură convertit în epos bacovian b. Intorcete-te-n alții sau singur / Și orice povestii înțelegi / Acel tînar prea singur / Ajunse prietore moșnegi”. În alții sau singur; dureră vine, acută, din Prietenul meu, smochinul, la un altul, la prietenul, la o alta, prietenă și iubită, și înțelegerea, a statuara” — un monument de expresivitate. Și nu mai doar ocazia, la un prieten, la o Marta (desi ridicate și acolo la semnificație, la categorie), e toată angajarea bacoviană: a fi alifal, altul, a fi cu alții a fi cu alții și singur și marea această. Mai credem în altul? În altul noi altul sau a fi cu un altul. „Sau celalți nu erau”. Aceasta e controversă. „Ascultam acele povestii / Deși nu era vreme-a lor — / Cum nu înțelegi cînd privești / Aerul mortilor”. Chiar sint morți? Controversă. Controversă. Controversă. Prietenul meu, smochinul mei greu de deciprătură, dar în creșerea de la o poemă la alta, de la Prietenul la Controversă Bacovia ne dă să-i surprîndem arta poetică. Bacoviar iată, și-a spus și o artă a lui poetică, ne-a spus cum non-bacovianismul se face bacovianism.

Avem în Prietenul meu, smochinul într-adevăr „aluri și elemente de figuratie acuzat biblice” (evanghelic), însă a spune că e o poezie biblică ar fi să adunăm că Bacovia intră în polemică directă cu Isus, combătînd stridentă parabola a smochinului (Marta e devotă), flămînzînt, a văzut un smochin... s-a „apropiat”, n-a găsit decît frunze, căci nu era încă vremea smochinilor”; „În veac să nu mai mănînce nimeni rod din tine”; drept urmare „smochinul s-a uscat”, făcîndu-și tocmă din smochin indicativul prietenului smochinului „smochinul nu e înțeles, în trinețe, nu de blestam, sau e tot una? condamnat la o bătrînețe survenită subit, Mai convîngător e să lîrm pe cale de calificativ „biblică” (evanghelic), însăși alăturarea celor două motive, tocmă în epos, smochinul și Marta, fiind o semnătură înadvărtă de călătorii din Scrieritură. Marta în evanghelic e clar contrapusa Martiei. Marta e pamintească, lucrătoare, dar și — declarat — devotă. Maria e nelucrătoare și apărătoare de Isus pentru feroarea ei mistică, revoluționa pură; și iată, fructele în notația biblică, hiperbolă a credinței) din parabola smochinului Bacovia îi opune probitatea Martei: „Minghie-mă, Marta, și subste-mă”, deci sint frate cu smochinul. Dar atunci e o Marta care se opune voiei lui Isus... și asta nu mai e în evanghelic (unde Marta e devotă), în Bacovia. Poezia e în fond antibiblică. E și, cum am văzut, antibacoviană și tematic se vede asta din Controversă, care e bacoviană: „Și iată, din toate, nimic! — / În inger, apoi, s-a născut... / Acesta erau, deci, nimic! / Și-nădăta orice a tăcut! / Înger s-a născut, și-a născut, și-a născut, și-a născut. / Și tot nimic! / Bacovia. Pe cînd la Prietenul meu, smochinul, rodul ar fi totul...”

În aceeași publicație socialistă, Omul liber, după ce în ianuarie 1924 Bacovia publică Serenada muncitorului, la interval de citiva luni publică și Agatha o poezie tot atît de incendiară sau chiar întrecînd-o... (Pălică ca literatură dar nu de literatură ca literatură vorbim acum). Tot o „divagare utilă”. Paralelism la „Nu vreau să moară florile de mar”, motivul de romantism ce s-a vrut sfîșietoare, pe linia deschișă: „Dăbu efort al Acabei de a birui ficționa care o biruse: MARTA.”

„Si Bacovia: N-am cunoscut nici o Marta, Pagina Agatheii Grigorescu Bacovia din Poezie sau destin III, vîlnăreă, omenește, în amănunte, în surplusul perisabil, închide în ea un mare adevăr: ficționa MARTA, ficționa sau nu și în 1924, a devenit realitatea AGATHA.”

Marcel Marcian

Orizonturi noi

Urmare din pag. 1

început la rîndul lor printre-o ciudată atracție să vină spre mine. Am descoperit astfel în lumea îndusă configurația unui tip românesc pe care l-am denumit vedic. În lumea veche egipteană, un model românesc acronic; civilizația iraniană a perfecționat-o formă epică esențială, iar cea a vechiului Israel ne-a transmis prin Vechiul și Nouul Testament un catalog fascinant al structurilor românești restrictive; civilizația chineză a elaborat romanul homofonic, pentru ca prin Homer epica asiatică să fie asimilată și trădată, suferînd o drastică modificare ce neopără calea unei literaturi întemeiate pe conceptul de mimesis etc. Lumile vechi au inventat cadrul românesc, rememorarea, reprezentarea dramatizată a ficțiilor, diversificarea limbajelor, monologul, confesiunea, esul românesc, disprețund în răspurii imitația, copia realității, au observat că poezia narativului față de idei și personaje decide configurația arhitecturii românești, că el tulburat este o excelentă soluție epică și că aventura și ideea trăite de personaj constituie însăși substanța romanului.

Primul volum al „Civilizației romanului” se

încheie cu o sinteză romanescă săvîrșită în Africa romană de păgînul Apuleius, autocru. „Măgarul de Aur”, Volumul doi, la care încă lucrez, începe cu o nouă teză afirmată tot în Africa romană, în Nordul Africii imperiale, semnată de astă dată de episcopul creștin Aurelius Augustinus, „Confessiones” este romanul experienței mărturisite al păcătorilor etnate la un mod, am spune, gînd de eul intelectualizat, dorînd mîntuirea, și care oferă astfel prima subiectivitate scîndată pe care a cunoscut-o romanul. Romanul creștin al condiției umane moare însă odată cu celebrele „Confessiones”. Intoleranța culturii creștine ucide romanul. În cei o mie de ani de tăcere ai culturii europene, romanul, refugiat în civilizația islamică își construiește un alt destin sub înfățișarea arabescului romanesc. Civilizația structurală a Japoniei pe perfecționa la rîndul ei o arhitectură epică pe măsura tradiției limbii și aspirările sale de totalitate metafizică a fînteii umane. Apoi revenim în Europa unde după un mileniu de somn, dăm peste cristalizatele arhitecturii ale romanului medieval și renascentist. Culturile moderne ajung la o asemenea carte nu poate fi scrisă decît de un institut cu mai multe sute de persoane. Confuzia era evident involuntar hazlie. Atunci cînd ești cît de cît sigur că stăpînești bine funcțiile intuiției, drumul către sinteză cere doar efortul de a o ilustra.

Nicolae Stoian

„PACEA — cinstirea cea mai mare“

Je-mi îngădui să încep și să închei însemnarea de față prin două substanțiale citate din Nicolae Iorga...

Este s-a aflat și fostul Generalguvernator al Poloniei (fi plăcea să-și spună „der deutsche König von Polen“ — regele german al Poloniei)...

zero : 1 000 000 000 000 dolari !), ceea ce înseamnă că, zilnic, se cheltuiesc aproape 3 miliarde dolari (3 000 000 000)...

Atunci „când fiecare om va fi o piedică“ în calea războiului, când „arma necunoscută“ va rezista...

Mihai Stoian

Poeme de

Amintire de Maria A.

Era în luna-albastră-a lui septembrie Cînd, într-o zi, sub tîndr prun, tăcut...

Din ziua aceea, multe, multe luni Trecut-au lin plutind și duse-au fost...

Sărutul chiar, de mult 1-aș fi uitat De nu era acolo ael nor...

Cei care se iubesc

Priviți acel eocori în amplu aer ! Si, iată-le, alături, albiu nori...

Brecht

Fugii ? De tot. Vreți să de cînd sunt împreună ? De prea puțin. Cînd se despart ? Poate-ntr-un ceas.

Balada despre Mackie Șiș

Că rechinul are dinți Pă ! să vadă orișicine Și Meckheer are un Șiș Pe-ăla nu îl vede nimeni.

Ah, cit sunt de roșii solzii La rechin, cînd sînge varsă ! Mackie Șiș poartă mînuși Pentru a fi accesibile coștilor...

Ca și-alți belferi, Smuli Meier Fără urmă s-a topit Banii 1-s la Mackie Șiș Pentru a dovedi nu s-au gasit.

Sapte prunci și-un mos, în Soho Au pierit în focul mare. Mackie Șiș e prin multime — De-1 întrebi, habar nu are.

Îară văduva minoră Nu ținuștie al ei nimc Cum făcu ochi, fu a lui — Mackie, ce-i dăduși în schimb ?

El nu-și poate-adece-amine „Graba vîntu-și fac tot Căci rechinul nu-și rechin Dac-a-1 dovedi nu poți.

În românește de Victor Scoradeț

REVISTA STRĂINĂ

SCRITORUL SLOVEN ANDREJ HIENG (născut în anul 1925) este unul dintre reprezentanții de frunte ai literaturii din R.S.F. Iugoslavia...

Cunoscutul scriitor mongol Da-lantain Tarva s-a născut în anul 1923 într-o familie de călători...

„Scriu și sper că voi putea scrie și mine și puținine. Nu este nimic în asta...“

Jan Kozák este un scriitor cehoslovac, povestitor, ca și cel anterior, „Vintor nouă“, despre frumusețea și transformările naturii...

REFERINDU-SE la noul său roman „Arhitectul“, apărut recent la Editura „Rizoli“ din Milano...

UN POET — O LUME

Minni Nurme

Spre sfîrșitul deceniului patru, Minni Nurme debuta în literatura estoniană cu o proză scurtă...

Scenă de balet

În zbor ușor de arlecina în les în scenă apropiindu-mă de esafod. Căldu-i într-un zîmbet mă așteaptă...

cursul poetic al Minniei Nurme ilustrează dreptele existențiale ale omului modern în raport cu modificările survenite în realitatea...

pe scenă se alargă și se strîng

În jurul meu învălmășeală mare sirenele răsună. Iar eu în mijloc stau în cap. Nu-i orșicine vrednic de marile lubri...

Prezentare și traducere de Stelian Gruiă

Erroll filmului, după 20 de ani.

filmul „Un bărbat și o femeie după douăzeci de ani“. Interesant este faptul că rolurile...

tuată absurdă a reținutării celor doi îndrăgostiți să se reîntîrească peste alți douăzeci de ani.

LA FESTIVALUL FILMULUI DE LA Cannes Minni Nurme „Graba vîntu-și fac tot Căci rechinul nu-și rechin Dac-a-1 dovedi nu poți.

Benone Șuvăilă : „Natură statică“

SPORT Sub Vîrful cu Dor

duminică de octombrie, la Sinaia. O zi mov-galben-albastră. Pentru că o toamnă a lui de frumosea n-a mai fost nici în vechine, spune bătrînu care păzește un vișdoci de oi pe coasta muntelui...

Ureche împodobită cu cercei de ametist, un nor apucă drumul Rîmnicului-Vîlcea. Umbria pe sus, prin zări balaocșese și-1 pin de coacaze...

Fănuș Neagu

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dan Frunteletă, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zăinescu (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Științei nr. 1, tel. 17 32 09 ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95 Tiparul executat la : COMBINATUL POLIGRAFIC CASA ȘIINȚII